

KINNITATUD
Kultuuriministri käskkirjaga 11.03.2018 nr 47
Rahvakultuuri mentorprogramm 2018-2022

KULTUURIMINISTEERIUM

Rahvakultuuri mentorprogramm

2018 - 2022

Tallinn 2018

SISUKORD

<i>Sissejuhatus</i>	3
1. <i>Mentorprogrammi eellugu</i>	3
2. <i>Hetkeolukord ja programmi vajalikkus</i>	5
3. <i>Programmi üldised eesmärgid, oodatav mõju ja arvnäitajad</i>	9
3.1 <i>Eesmärk</i>	9
3.2 <i>Oodatav mõju</i>	9
3.3 <i>Programmi arvnäitajad</i>	10
4. <i>Programmi kaudsed tulemused</i>	10
5. <i>Mentoritele esitatavad üldnõuded</i>	10
6. <i>Mentorite üldised tööülesanded</i>	10
7. <i>Mentorite rakendamine</i>	11
8. <i>Mentorprogrammist rahastatavad kulud</i>	11
9. <i>Mentorprogrammi teostavate keskseltside ülesanded</i>	11
10. <i>Rahvakultuuri Keskuse ülesanded</i>	12
11. <i>Korraldaja ülesanded</i>	12
12. <i>Mentorprogrammi rahastamine, koordineerimine ja rakendamine</i>	13
12.1 <i>Rahastamine</i>	13
12.2 <i>Koordineerimine</i>	13
12.3 <i>Rakendamine</i>	14
13. <i>Aruandlus ja analüüs</i>	14
<i>LISA: Rahvakultuuri mentorprogrammi alaprogrammid</i>	15

Sissejuhatus

Mentorlus on praktikas saadud kogemuste edasiandmine ja -kandmine enamkogenult vähemkogenule, mille eesmärgiks on professionaalne ja isiklik areng. Mentorlust on meetodina kasutatud juba aastatuhandeid ning mõiste mentor pärineb Kreeka mütolooxiast.

*Rahvakultuuri mentorprogramm (edaspidi „mentorprogramm“) on loodud rahvakultuuri eri valdkondade elujõulisuse tagamiseks läbi **õpetajate õpetamise**.*

Programm aitab kaasa taseme ning oskuste tõstmisele valdkonna tippspetsialistide ehk mentorite juhendamisel. Mentorprogrammi tulemusena saavad koori-, orkestri ja tantsujuhid, hääleseadjad, rahvamuusikud, harrastusteatri lavastajad, tehniline personal ja näitlejad ning käsitöömeistrid, -harrastajad ja -ettevõtjad asjatundlikku nõustamist, omandavad uusi oskusi ning teevad selle tulemusena professionaalsemat tööd.

1. Mentorprogrammi eellugu

Laulu- ja tantsupeo traditsiooni kandmine 2003. aastal UNESCO vaimse ja suulise maailmapärandi nimekirja, seadis riigile kohustuse luua tingimused traditsiooni jätkumiseks tulevastele põlvetele. See omakorda kohustas Kultuuriministeeriumi, Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutust, Rahvakultuuri Keskust, Eesti Kooriühingut, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi koos mitmete teiste organisatsioonide, institutsioonide ning kohalike omavalitsusüksuste esindajatega töötada välja meetmed, mis aitaksid kindlustada laulu- ja tantsupeo traditsiooni kestma jäämist.

Kultuuriministri käskkirjaga moodustati 2004. aastal ekspertkomisjon, kelle ülesandeks oli välja töötada koori- ja tantsujuhtmentorite pilootprojekt.

Pilootprojekti esmane tekstiversioon valmis 2004. aasta septembris ning seda tutvustati Eesti Kooriühingule, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsile, Rahvakultuuri Keskusele ning Eesti Regionaalse Kultuuripoliitika Nõukojale. Lisaks korraldati maakondade rahvakultuurispetsialistide algatusel piirkondlike koori- ja tantsujuhtide arutelusid mentorite pilootprojekti teemal.

„Maakondlike koori- ja tantsujuhtmentorite käivitamise pilootprojekt 2005 - 2007“ põhialused ja lõplik tekstiversioon koostati Kultuuriministeeriumi poolt, lähtudes komisjoni liikmete aruteludest ja ettepanekutest.

2005. aastal käivitus pilootprojekt ning selle teostajateks said rahvakultuuri keskseltsid - Eesti Kooriühing (EKÜ) ja Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts (ERRS). Nende poolt koostatud tollase hetkeseisu kokkuvõttest selguvad põhjused, mis tingisid vajaduse rakendada mentoreid:

- koorilaulu ja rahvatantsu valdkonnas puudus terviklik analüüs ja adekvaatsed hinnangud sisulisele tegevusele;
- üleriigiline keskselts jäi kollektiividele sisulise (loomingulise) konsultatsiooni osas kaugeks;
- senine riigi poolt eraldatav tegevustoetus rahvakultuuri keskseltsidele ei olnud piisav, et keskselts suudaks süvitsi ja põhjalikult valdkonda analüüsida;
- maakonnas tunti kooride ja tantsurühmade poolt puudust spetsialist-liidrist, kes tunneks valdkonda süvitsi;
- kollektiivide tase on ebahühtlane, mis ei võimalda laulu- ja tantsupeo kavva võtta kunstiliselt huvitavamalt ja keerukamat repertuaari;
- koori- ja tantsujuhtide oskused on ebahühtlased, juhid vajavad individuaalset juhendamist ja konsultatsioone;
- metoodiline nõustamine on puudulik, täiendkoolituse süsteem ei toimi tõhusalt;
- kollektiivide juhtide koostöö (side) erialaorganisatsioonidega on nõrk;
- suur hulk koore ja rahvatantsurühmi tegutsevad missioonitundest.

2007. aastal tehtud pilootprojekti kokkuvõttest selgus, et pilootprojekt on end igati õigustanud. Kui esimesel aastal oli probleemiks õpetajate-juhendajate vähene huvi koolituste vastu – puudus tahe ja motivatsioon ennast täiendada, siis järgnevatel aastatel on mentorite tellimine pidevalt kasvanud. Eriti nõutud olid peomentorid laulu- ja tantsupeo aastatel, kelle ülesandeks on viia läbi laulu- ja tantsupeo repertuaaril põhinevat juhtide koolitust (konsultatsioone) väljaspool peo ettevalmistuse ametlikke üritusi – seminare ning regionaalseid eelproove.

Kokku toimus perioodil 2005 - 2007 Eesti Kooriühingul 581 ja Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsil 773 mentorkoolitust.

Pilootprojekti lõppedes nimetati see 2008. aastast ümber **Rahvakultuuri mentorprogrammiks**, mille aluseks oli uuendatud ja täiendatud pilootprojekti tekst ning rahaeralduspõhimõtted.

2008 - 2012 toimis programm endiselt kahes valdkonnas, aga vajadus laiendada mentorprogrammi

nii harrastusteatri- kui ka käsitöövaldkonda oli arutluse all juba 2008. aastal.

2013. aastast laiienes mentorprogramm harrastusteatri ning käsitöö valdkonnale mida hakkavad teostama vastavad rahvakultuuri keskseltsid – Eesti Harrastusteatri Liit (EHL) ning Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit (ERKL).

2. Hetkeolukord ja programmi vajalikkus

Huvi ja vajadus mentorkoolituste järele on endiselt suur. Programm on saanud omaseks ning selle kasutusvõimalused laienenud.

Koori- ning puhkpillimuusika ja rahvatantsu ning -muusika, harrastusteatri ja käsitöö valdkonnas on nii õpetajate-juhendajate kui ka kollektiivide tase tõusnud, oluliselt on laienenud mentorkoolituste temaatika. Mentorite arv võrreldes programmi kahe eelmise perioodiga on kasvanud. Koolitajatel on tekkinud hea ülevaade piirkondade olukorrast, erialastest liidritest ning valdkonnas tegutsejate võimekusest. See aitab paremini planeerida piirkondlikke ja üleriigilisi koolitusi.

Eesti Kooriühing

Perioodil 2013-2017 on koori- ja orkestrijuhitide koolitamiseks aktiivselt kasutatud mentorprogrammi tuge. Selle tulemusena on tõusnud Eesti kooride tase ja paranenud kvaliteet: kui aastal 2002 oli laulupeo ettelaulmisel kategooria pälvinud koore 540, siis 2011. aastal 553 ja 2017. aastal 574.

Mentorprogrammi abil on korraldatud nii ühekordseid kui ka jätkukoolitusi ning mentorid on aidanud kunstiliselt kujundada maakondlikke suuri ühislaulmisi, laulupäevi ja festivale. Mentorprogrammi toel on alates 2009. aastast koostöös Rahvakultuuri Keskusega korraldatud koorijuhitide baasoskuste koolitusi (kooritöö metoodika, dirigeerimine, vokaaltehnika alused), mida on kokku toimunud 9 korral ning seal osalenud 149 dirigenti.

Tänu mentorprogrammile on Kooriühing saanud üles ehitada hästi toimiva täienduskoolitussüsteemi, mille 3 esimese astme rahastamisel on oluline osa mentorprogrammil:

I ASTE - Kohalikule ja hetkevajadusele reageerivad koolitused - mentorkoolitused (vastavalt maakondade tellimusele) - kollektiivjuhtidele, kes vajavad abi mõne üles kerkinud probleemi lahendamiseks (kunstiline konsultatsioon laulupäeva kava koostamiseks, koolitus keerulisema laulupeorepertuaari õpetamiseks, lauluõpetaja juhendamine vokaalsete probleemide lahendamiseks

mõnes kooriliigis jne). I astme koolitusel on mentoril võimalik märgata koorijuhte, kes vajaksid süsteemsemat abi ning suunata neid II astme koolitusele.

II ASTE - Regulaarne baasteadmiste koolitus koostöös Rahvakultuuri Keskusega - kuuepäevane jätkukoolitus koorijuhtidele, kes vajavad abi põhioskuste arendamisel (dirigeerimine, vokaaltöö, kooritöö metoodika).

III ASTE - Iga-aastane koorijuhtide suvekool, mis vältab 5 päeva. Koolituskava pannakse suuremas osas kokku osalejate eelmise aasta soovide ja tagasiside põhjal, mida analüüsib ning lisaettepanekuid teeb Kooriühingu muusikanõukogu. Koolituse maht on reeglina 38-42 tundi ning see sisaldab oluliste osadena välislektori meistriklasi, uue heliloomingu tutvustust, erinevaid õpitube aktuaalsetel teemadel, laulupeolaulude dirigeerimise rühmatunde ja õpetamise metoodikat (iga konkreetse laulupeo eel selle peo kava baasil), seminarikoori ning individuaaltundide võtmise võimalust dirigeerimises ja hääleseades. Igal aastal osaleb suvekoolis 100-120 koorijuhti. Ka seal on võimalik märgata ja suunata II astme koolitusele enamat abi vajavaid koorijuhte.

IV ASTE - Rahvusvahelised koolitusreisid kõrgel tasemel kooride juhtidele, kes valdavad inglise keelt ning tunnevad huvi laias maailmas toimuva vastu, soovivad osaleda rajatagustes õpitubades ja meistriklässides ning arendada oma oskusi enam, kui see Eestis võimalik oleks. See aste on ainus, mis mentorprogrammi abi ei kasuta, rahvusvaheliste koolitusreiside korraldamiseks saab Kooriühing abi Kultuurkapitalilt ning osalevad dirigendid oma omavalitsuselt, koolidelt ja kooridelt. 2017. aasta detsembrikuu seisuga on koorijuhtidel 70 kehtivat kutsetunnistust. Kuna kutseomistamise süsteem hakkas tööle 2004. aastal, on väljastatud kutsetunnistusi muidugi rohkem - kokku 302, kuna tunnistused kehtivad 5 aastat ja seega tuleb selle aegumisel uuesti taotleda.

Eesti Kooriühing näeb mentorprogrammi olulisust peamiselt kooride taseme ja kvaliteedi paranemises - stabiilselt on kasvanud kategooria pälvunud kooride arv (vt eelmist punkti), üles on ehitatud neljaastmeline täienduskoolitussüsteem (vt eelmist punkti) ning koorijuhtidel on võimalik saada täiendkoolituse tuge laulupeoprotsessis osalemiseks.

Praegusel ajal on üle poole Eesti koorijuhtidest vanuses 50+ ning juba praegu on nähtav ja tuntav dirigentide põud, eriti maapiirkondades. Kui 1970.-ndatel ja 80.-ndatel lõpetas Tallinna Konservatooriumi keskmiselt 30-40 koorijuhti ja muusikaõpetajat igal aastal, siis 1990.-ndatel langes see arv 20-30ni ning on ka aastaid, kus see on ainult 7-8 inimest! Praegu on olukord paranemas ning alates 2004. aastast on lõpetajate arv (muusikapedagoogika ja koorijuhtimine kokku) taas

keskmiselt 14-40 kandis (sh bakalaureuse- ja magistriõpe), kuid olukord pole kaugeltki veel positiivne, kuna Muusikaakadeemiasse võetakse vastu järjest väiksema ettevalmistusega üliõpilasi. Seega on täienduskoolituse vajadus äärmiselt suur ning see suureneb pidevalt. Valdonna taseme hoidmiseks ning koorijuhi kutse saamiseks on vaja professionaalset täiendus- kui ka mentorkoolitusi.

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts

Eesti Rahvamuusika ja Rahvatantsu Selts näeb oma valdkonnas harrastajate jätkuvat tõusutrendi ning rahvatantsu ja rahvamuusika populaarsust. Laulu- ja tantsupeod on populaarsemad kui kunagi varem. Statistika järgi oli rahvamuusika harrastajaid Eestis 2016. a seisuga 1971 inimest, kollektiive oli 239 ja juhendajaid 324, mis on püsinud viimastel aastatel stabiilsena.

Rahvatantsu harrastajate arv on tõusnud (üle 10%): 2012 oli 20746 / 2016 oli 22890. Kasvanud on rahvatantsu kollektiivide arv (9%): 2012 oli 1373 / 2016 oli 1497.

Valdkonda on sisenenud palju uusi rahvatantsu juhendajaid. Juhendajate üldarv on kasvanud (üle 10%): 2012 oli 619 / 2016 oli 684. Kuna on toimunud ka põlvkondade vahetus, siis uute (algajate) juhendajate arv on tegelikult veelgi suurem.

ERRS on tegelenud aktiivselt kollektiivijuhtide oskuste ja teadmiste arendamisega. Perioodil 2013-2017 on rahvatantsujuhtide kool aktiivselt kasutanud mentoreid ja mentorprogrammi tuge. On käivitatud ja läbi viidud mitmesuguseid kohapealseid (maakonna/piirkonna põhiseid) koolitusprogramme, sh algajatele tantsujuhtidele (suurem osa uutest tantsujuhtidest kasvavad välja tantsijate seast, neil on tantsukogemus, kuid juhendamise ja rühmaga töö tegemise osas vajavad nad arendamist, vajavad metoodilisi oskusi). Mentorprogrammi raames on mentorid toetanud/nõustanud kohalike tantsupidude lavastamist. Sisuliselt toimub programmi abil tantsupidude lavastajate järelkasvu tagamine.

Alates 2007. aastast on ERRS-il kutseandja õigusega anda välja rahvatantsuspetsialisti kutset. Mentorprogrammi toel on läbi viidud koolitusprogramme rahvatantsuspetsialisti kutse taotlemiseks. 2017. aasta detsembrikuu seisuga on väljastatud 44 kutsetunnistust. Mentorprogrammil on oluline roll tantsujuhtide taseme säilitamise ja tõstmise osas.

Valdkonna arengu seisukohast on oluline juhendajate ja teiste liikumises osalejate järjepidev koolitamine. Kõikidest tantsujuhtidest on erialase haridusega 39% ja 24% on läbinud erialase koolituse, kuid 37% juhtidest puudub erialane haridus või koolitused (alus: Laulu- ja tantsupeo

register, 2016). Puudub piisavalt motiveeriv süsteem täienduskoolitusteks. Kutset antakse küll välja 2007. aastast, kuid siiani on seda vaid osaliselt seotud õppekavadega ning tööandjad ei tunnusta alati kutsetunnistusega spetsialisti valikute tegemisel. Selle tulemusena on juhendajate oskused ebaühtlased, mis võivad mõjutada ka kollektiivide kunstilist taset.

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

Käsitööliit on mentorprogrammi koolitustel pidanud oluliseks aastateemade kajastamist. Aastateema raames välja pakutud koolitused on olnud populaarsed ning see on toetanud käsitöövaldkonna ühtlasemat arengut. Suur huvi on tuntud käsitööettevõtluse teemalistel loengutel, eriti autoriõiguste teemadel. Muuhulgas on räägitud käsitööettevõtlusest kui elatusallikast ja käsitletud küsimusi käsitööettevõtte loomisest ja ülesehitamisest, hinna- ja maksupoliitika kujundamisest jne. Jätkuvalt on tellitud ka tootearenduse ja müügikeskkonna kujundamise koolitusi. Koolitustelt saadud tagasiside põhjal võib loota, et käsitööettevõtluses tegutsevate mentorite eeskuju on andnud julgustava tõuke nii mõnelegi käsitöötegijale oma plaanide elluviimisel ettevõtluses.

Traditsioonilistest käsitöötehnikatest on olnud populaarsed tikkimise, silmuskudumise ja lapitöö koolitused.

Kriitilisi märkusi tuli paikkondadelt koolituste ajalise piirangu kohta, kuna programmis kehtestatud viis akadeemilist tundi päevas jääb mõnede teemade puhul süvenemiseks ja uute oskuste omandamiseks liiga lühikeseks. Pikemate koolituste puhul peab paikkond leidma ise võimalusi täiendavate koolituskulude katmiseks, kuna mentorkoolituste eelarve võimaldab vaid 2-3 koolituspäeva paikkonna kohta. Mõnes paikkonnas on keeruliseks osutunud ka koolitusruumide leidmine.

Mentorkoolituste valdavalt väga positiivne tagasiside annab tunnistust koolituste vajalikkusest ja ootusest, et käsitöö mentorprogramm jätkub ka edaspidi. Käsitöö mentorid on saanud palju kiidusõnu innustavate ja inspireerivate koolituste eest. Käsitööliit on tänulik kõikidele mentoritele, kes on leidnud aega, et külastada paikkondi üle Eesti ja on jaganud oma meisterlikkust ning kogemusi. Tähtis roll on kindlasti kanda ka paikkondlikel mentorkoolituste korraldajatel.

Eesti Harrastusteatri Liit

Harrastusteatri valdkond liitus mentorprogrammiga 2013.aastal. Valisime kaks suunda, millega sügavuti tegeleda: lavastamine ja näitleja koolitus. Olulisele kohale sellel perioodil tõusis lavastaja koolitus. Materjali analüüsi ja töö näitlejaga koolituste kõrval toimus palju koolitusi teemal dramatiseerimine. Lavastuse tehnilise teostuse kõige põnevamad kursused olid valguskujundusega seotud.

Programmi alguses alustati täiskasvanud harrastusteatriga, kuid 2015.aastast on programmiga liitunud ka kooliteatri juhendajad ja lavastajad.

Harrastusteatri mentorprogramm on hetkel Eestis ainus teatri harrastajatele suunatud regulaarne teatrihariduse/koolituse programm. Mentorprogrammi koolitused on toimunud erinevates Eestimaa piirkondades ja Rootsi välisest harrastusteatrikeskuses.

Mentorite osas alustasime alguses rohkem professionaalse teatri lavastajate ja näitlejatega. Igal aastal on Eesti harrastusteatri tegijatega töötanud ka välislektorid (Lätist, Leedust, Soomest, Venemaalt jne). Programmi edenedes on ühe rohkem koolitajate hulgas ka harrastusteatri valdkonna praktikuid.

Viie aastane tsükkel on aidanud kaasa koolituste ajaliste piiride kujunemisele - harrastusteatri valdkonna koolitusi saab rohkem korraldada nädalavahetustel.

Suurim saavutus programmi lõppedes on harrastus- ja kooliteatri teatrikunsti taseme tõus. Repertuaari valik on julgem ja sisukam. Seda kinnitavad nii maakondlike teatripäevade kui ka festivalide žürii tagasiside harrastusteatri tegevusele.

3. Programmi üldised eesmärgid, oodatav mõju ja arvnäitajad

3.1 Eesmärk

Mentorprogrammi üldine eesmärk on aidata kaasa valdkonna arenguprotsesside elujõulisusele ja valdkonnas tegutsevate spetsialistide taseme ning oskuste tõstmisele.

3.2 Oodatav mõju

Mentorprogrammi tulemusena saavad spetsialistid asjatundlikku nõustamist, omandavad uusi oskusi ning teevad selle tulemusena professionaalsemat tööd. Seeläbi ühtlustub juhtide ja tõuseb kollektiivide, harrastusteatri ja käsitöömeistrite tase ning toimub nii erialane kui ka isiklik areng.

3.3 Programmi arvnäitajad

- 3.3.1 *mentorkoolituste arv (sh. tunnid);*
- 3.3.2 *keskseltsi poolt heaks kiidetud mentorite arv;*
- 3.3.3 *mentorkoolitustel osalejate arv.*

4. Programmi kaudsed tulemused

Programmi perioodil 2018-2022 kaudse tulemusena:

- 4.1 *täidetakse UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga riigile pandud kohustusi;*
- 4.2 *antakse tõuge rahvakultuuri valdkondade arengule ja populariseerimisele;*
- 4.3 *saadakse valdkonna analüüs ja hinnang sisulisele tegevusele, mis aitab välja selgitada vajadusi ning planeerida arendustegevusi;*
- 4.4 *läbi mentorkoolituste leitakse valdkonda uusi tegijaid, keda kaasata loomingulistesse toimkondadesse;*
- 4.5 *motiveeritakse noori õppima ja töötama rahvakultuuri valdkonnas;*
- 4.6 *tagatakse laulu- ja tantsupeo protsessi jätkusuutlikkus ja peo kvaliteet;*
- 4.7 *hoitakse vaimset kultuuripärandit ning rahvuslikke käsitöötraditsioone;*
- 4.8 *edendatakse loomemajandust;*
- 4.9 *tõuseb kooride, rahvatantsurühmade, rahvamuusikaorkestrite, harrastusteatriite ja käsitöömeistrite teadlikkus ning kvalitatiivne tase;*
- 4.10 *laienevad elukestva õppe võimalused.*

5. Mentoritele esitatavad üldnõuded

Mentor peab vastama ühele või mitmele järgnevatest tingimustest:

- 5.1 *valdkonnas tegev tipp-professionaal;*
- 5.2 *oma oskusi tõestanud teoreetik ja/või praktik ja/või omab kutset;*
- 5.3 *metoodilist abi osutav õpetaja, metoodik ja nõustaja;*
- 5.4 *arvamusliider ja loominguline ideoloog.*

6. Mentorite üldised tööülesanded

- 6.1 *mentor valmistab ette (sh vajadusel ka õppematerjale) ja viib läbi koolitusi vastavalt*

tellimusele, koolitavate vajadusele ning oma kogemustele;

- 6.2 *mentor osaleb tagasiside andjana või kunstilise konsultandina valdkonna jaoks olulise konkursi/festivali/sündmuse töös;*
- 6.3 *mentor annab tagasiside ning koostab tööandjale hinnangulisi kokkuvõtteid valdkonna kohta, andes teavet ja tagasisidet aktuaalsetest valdkonda puudutavatest probleemidest;*
- 6.4 *mentor võib vajadusel kaasata erinevaid spetsialiste koolituse edukaks läbiviimiseks.*

7. Mentorite rakendamine

Mentorite tööle rakendamiseks toimib süsteem, kus mentorid täidavad nõustamise tellimusi vastavalt piirkonna vajadustele, ning neid on võimalik tellida mentorkoolitusi läbi viima üle Eesti. Mentor võib vajadusel kaasata erinevaid spetsialiste koolituse edukaks läbiviimiseks.

8. Mentorprogrammist rahastatavad kulud

- 8.1 *mentori töötasu, sõidu- ja majutuskulu;*
- 8.2 *mentori osaline koolituskulu;*
- 8.3 *kontsertmeistri töötasu, sõidu- ja majutuskulu;*
- 8.4 *kaasatud spetsialisti töötasu, sõidu- ja majutuskulu;*
- 8.5 *koolitusruumi rent;*
- 8.6 *programmi halduskulud (raamatupidamine, projektijuhtide tasu).*

Rahastatavate kulude piirmäärad lepitakse kokku ning kinnitatakse programmi nõukoja koosolekul.

9. Mentorprogrammi teostavate keskseltside ülesanded

- 9.1 *korraldavad mentorite valimised;*
- 9.2 *kinnitavad mentorid kuni 5 aastaks;*
- 9.3 *avaldavad mentorite nimekirja ja tutvustuse oma kodulehel;*
- 9.4 *koostavad mentorkoolituse korra, mis kehtestab mentorite õigused ja kohustused ning mentorite tellimise põhimõtted;*
- 9.5 *koostavad tellimise-, aruande-, tagasiside- ja lähetuse vormid;*
- 9.6 *koostavad mentorkoolituste tellimise aastaelarve, lähtudes maakondlikust, piirkondlikust või üleriigilisest printsibist;*

- 9.7 vormistavad mentoritega käsundus- või töövõtulepingud;
- 9.8 peavad täpset arvestust mentorite poolt läbiviidud koolituste üle ning tasustavad mentoreid vastavalt toimunud koolitustele;
- 9.9 vastutavad mentorite poolt esitatud aruannete nõuetekohase täitmise eest;
- 9.10 korraldavad /võimaldavad mentoritele koolitusi;
- 9.11 korraldavad mentorkoolitusi lähtuvalt maakondlikust, piirkondlikust või üleriigilisest printsiibist;
- 9.12 väljastavad koolitustõendid, peavad koolitatavate arvestust;
- 9.13 esitavad toetuse kasutamise aastaaruande vastavalt lepingule.

10. Rahvakultuuri Keskuse ülesanded

Rahvakultuuri Keskus (edaspidi „Keskus“) on mentorprogrammis keskseltsidele üheks põhiliseks koostööpartneriks läbi maakonna rahvakultuurispetsialistide, kelle ülesanded on:

- 10.1 tutvustada mentorprogrammiga loodud võimalusi maakonnas;
- 10.2 selgitada välja maakonna koolitusvajadused;
- 10.3 tellida maakonda mentorkoolitusi ja teha sellealast koostööd teiste maakondadega;
- 10.4 leida koolituse korraldaja ja leppida kokku koolituse läbiviija keskseltsi või mentoriga;
- 10.5 kontrollib aruande koostamist/esitamist mentori ja korraldaja poolt läbiviidud koolituse kohta vahetult peale selle toimumist.

11. Korraldaja ülesanded

- 11.1 leiab koolituseks sobivad ruumid;
- 11.2 korraldab eelregistreerimise;
- 11.3 registreerib koolitusel osalejad;
- 11.4 vajadusel korraldab toitlustamise/kohvipausid;
- 11.5 lahendab koolitusel tekkinud ettenägematud olukorrad;
- 11.6 jälgib koolituse käiku;
- 11.7 annab tagasiside koolituse kohta.

12. Mentorprogrammi rahastamine, koordineerimine ja rakendamine

12.1 Rahastamine

Mentorprogrammi rahastatakse riigieelarvest Rahvakultuuri Keskuse kaudu ning programmile eraldatav summa kinnitatakse iga uue eelarveaasta alguses.

Keskseltsidele eraldatav summa on protsentuaalne ning jaguneb vastavalt:

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts – 30%

Eesti Kooriühing – 30%

Eesti Harrastusteatri Liit – 20%

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit – 20%.

12.2 Koordineerimine

Programmi koordineerimise ja täitmise eest vastutab Rahvakultuuri Keskus, kes hindab programmiperioodi lõpus programmi tulemuslikkust vastavalt dokumendis toodud arvnäitajatele ja annab vajadusel kultuuriministrile aru programmis esitatud eesmärkide saavutamisest ning edastab nõukoja ettepanekuid programmi täiendamiseks, muutmiseks või lõpetamiseks.

Programmi elluviimist koordineerib Rahvakultuuri Keskuse direktori käskkirjaga moodustatud **programmi nõukoda**, kuhu kuuluvad esindajad järgmistest institutsioonidest:

Kultuuriministeerium

Rahvakultuuri Keskus

Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutus

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts

Eesti Kooriühing

Eesti Harrastusteatri Liit

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit

Programmi nõukoja ülesanded:

12.1.1 programmiperioodi lõpus mentorprogrammile Keskseltside poolt koostatud analüüsi alusel hinnangu andmine;

12.1.2 mentorite tööaja, teenuse osutamise hinna (töötasu), transpordi-, ööbimis- ja korralduskulude piirmäärade kinnitamine.

12. 3 Rakendamine

Programmi tööd koordineerib Rahvakultuuri Keskus, kes sõlmib riigieelarvelise toetuse lepingud mentorprogrammi teostavate keskseltsidega pärast eelmise perioodi aruande esitamist.

13. Aruandlus ja analüüs

- 13.1 Mentor koostab iga koolituse kohta sisulise aruande ning edastab selle vastavale keskseltsile;*
- 13.2 Keskselts koondab aruanded kokku, koostab nende põhjal mentorite tegevuse sisulise ning finantsalase aastaaruande ja esitab selle Keskusele vastaval aruandevormil;*
- 13.3 Keskus kontrollib iga eelarveaasta lõppedes mentorprogrammi aruandlust, analüüsib koolituste toimimist ning nende vastavust programmi põhimõtetega;*
- 13.4 Keskselts analüüsib programmiperioodi lõpus valdkonnas toimunud arenguprotsesse ning sisulist tegevust, andes hinnangu programmi toimimisest ning esitab selle programmi nõukojale;*
- 13.5 Keskus hindab programmiperioodi lõpus programmi tulemuslikkust vastavalt dokumendis toodud arvnäitajatele, koostab kokkuvõtte programmi toimimisest ning esitab analüüsi Kultuuriministeriumile.*

LISA: Rahvakultuuri mentorprogrammi alaprogrammid

1. Eesti Kooriühing - Koori- ja puhkpillimuusika mentorprogramm

1.1. Koori- ja puhkpillimuusika mentorprogrammi eesmärk:

Tagada järjepidev ja mitmekülgne elukestev õpe kõigis piirkondades üle Eesti, vastavalt koori- ja orkestrijuhtide vajadustele ja nende töö spetsiifikale, et säiliks Eesti kooride ja puhkpilliorkestrite kvaliteet, mis on aluseks meie laulupeotraditsioonile.

1.2. Valdkonna lühikirjeldus

Koori- ja puhkpillimuusika valdkond täidab kogukonnas olulist rolli selle liikmete kaasajana loovtegevusse ning elukestva õppe pakkujana. Koorimuusika valdkonnas tegutseb ca 1400 koori ligi 33000 lauljaga ning puhkpillimuusika valdkonnas ca 110 orkestrit ligi 3000 mängijaga. Need on laulupeotraditsiooni edasikandjad, kelle tegevus on protsessipõhine, sest projekti korras poleks võimalik omandada laulupeorepertuaari vajalikus mahus ja tasemel ning laulupeo tähendus kogukonna arendajana, sidujana ning haridussündmusena kaoks.

Koorivaldkonna omapäraks on mitmekülgsus: tegutsevad mudilas-, laste-, sega-, nais-, mees-, poiste- ning neidude- ja noormeestekoorid, kelle arv, roll ja vajadused on mõneti erinevad. Laste- ja noortekollektiivid tegutsevad enamasti koolides, nende dirigendid on enamuses muusikaõpetajad ning vajavad sageli koorijuhtimisalast koolitust. Täiskasvanute kollektiivid tegutsevad MTÜ-dena, seltsingutena ning erinevate katusorganisatsioonide all. Dirigentideks on põhiliselt koorijuhtimisalase haridusega inimesed, kuid nende probleemiks on kollektiivide ülalpidamiskulude, töö tasustamise ja koolituskulude hüvitamine.

Eesti Kooriühingu ülesanneteks valdkonna hoidja ja arendajana on:

- erialaste õppematerjale väljaandmine;
- kooride, puhkpilliorkestrite ja koori- ning orkestrijuhtide andmebaaside pidamine;
- vajaliku informatsiooni vahendamine ja levitamine;
- erialaste ja valdkonna arengut toetavate koolituste korraldamine;
- rahvusvaheliste suhete arendamine läbi erinevate organisatsioonide;

- Eesti ja rahvusvaheliste koorisündmuste korraldamine;
- kollektiivide, juhendajate, toetajate ja koostööpartnerite tunnustamine;
- uudisloomingu tellimine kõigile kooriliikidele;
- valdkonna nähtavaks muutmine läbi meediakanalite.

1.3. Hetkeolukorra kirjeldus

Koorid ja puhkpilliorkestrid tegutsevad vastavalt oma võimalustele ja ümbruskonna spetsiifikale. Valdkond vajab pidevalt analüüsi ja hinnanguid sisulisele tegevusele. Maakondades tegutsevate kollektiivide juhid vajavad täiendkoolitust ning tagasisidet oma töö kohta, kuna kvalifitseeritud dirigente on maakonnas vähe, sest töötasu on väike. Koori- või orkestrijuh, kes ei tööta koolis, teeb oma koori- või orkestriproove sageli väga väikese tasu eest, kuna tööandjaks on seesama kollektiiv MTÜ või seltsinguna. Enamasti puudub neil ressursid oma juhti koolitada ning EMTA korraldatavad juhtide koolitused on kallid. Samuti on koolitusvajadused on väga spetsiifilised ning üksikuid aineid EMTA täienduskoolituskeskusest võtta on keeruline ja kallis, samuti on väljastpoolt Tallinna tulejatele transport kulukas.

Mentorprogrammi kaudu lahendatavad põhiprobleemid

- Mentorprogrammi kaudu on dirigendil võimalik oma maakonda tellida vajadustele vastav koolitus;
- Mentoril on koolitusel võimalus suhelda väiksema hulga inimestega, vastata küsimustele ning selgitada välja iga koolitusel osaleja võimalused ja vajadused;
- Mentorkoolitus parandab kooride taset ning aitab kaasa uute kooride tekkele;
- Mentorprogramm aitab võrdsustada regionaalseid võimalusi – kui suur osa spetsialiste on koondunud Tallinna, siis mentorprogrammi raames on võimalik kõigil maakondadel nende teadmisi ja kogemusi kasutada.

1.4. Koori- ja puhkpillimuusika mentor

- Mentoril on erialane kõrgharidus ning ta omab kutsetunnistust koorijuht, tase 6 või koorijuht, tase 7 või koorijuht tase 8;

- *Mentor deklareerib enda poolt läbiviidavate koolituste teemad, mis vaadatakse üle ja kinnitatakse Kooriühingu muusikanõukogu poolt.*

Mentorite lepingud on viieaastased – selle perioodi möödumisel vaadatakse nende nimekirjad ja koolitusteemad taas üle ning kutsutakse nad uuesti kandideerima, kui nende töös pole esinenud olulisi probleeme. Uuesti ei kutsuta kandideerima mentorit, keda on kutsutud koolitusi läbi viima vähem kui üks kord aastas (keskmiselt).

1.5. Laulupeomentor

- *Laulupeomentori staatuse saab laulupeodirigent siis, kui ta laulupeole liigijuhiks või liigidirigendiks kinnitatakse (ei laiene ühendkoori dirigentidele) ning see kestab laulupeo lõpuni;*
- *Laulupeomentoril on erialane kõrgharidus ning ta peab vastama koorijuht, tase 6 või koorijuht, tase 7 või koorijuht, tase 8 kompetentside nõudmistele, kuid tema koolitusteemaks on ainult vastava laulupeo ja kooriliigi repertuaar;*
- *Laulupeomentor osaleb kollektiivide ja nende juhtide taseme hindamises laulupeoeelsesel kategooriasse laulmisel.*

Mentorprogrammi raames on võimalik erandkorras koolitust tellida ka tippspetsialistidelt/ ekspertidelt, kes pole mentorid, kuid vastavad mentoritele esitatavatele nõudmistele ning Kooriühing teeb vastava otsuse iga juhtumi puhul eraldi. See täiendus annab võimaluse mentorina rakendada tippspetsialiste, kes oma hõivatuse tõttu ei saa mentoriks kandideerida, samuti mõne teise valdkonna eksperti (autoriõigusele spetsialiseerunud jurist, kultuuriloolane, rahvarõivaspetsialist vms).

1.6. Koori- ja puhkpillimuusika mentorkoolituste võimalikud teemad:

*laulupeorepertuaar eri koori- ja orkestriliikidele;
ansamblitöö;
arranžeerimine;
dirigeerimisõpe;
erinevad muusikastiilid (praktiline interpretatsioon);
hääleseade;*

kirikuaasta, jumalateenistusel laulmine;
kooritöö korraldamine;
kujutava kunsti ja muusika seosed;
kunstiline juhtimine, kontseptsiooni- ja repertuaarialane nõustamine;
töö lastekooriga;
töö meeskooriga;
töö mudilaskooriga;
töö naiskooriga / neidudekooriga;
noodiõpetus koorilauljatele;
pop- ja jazzstiil, vokaal ja töö metoodika;
töö puhkpilliorkestriga;
töö brasskoosseisudega;
rahvapärase koraalivariatsiooni ehk rahvakoraali tutvustamine;
regilaul koorimuusikas;
saksakeelne muusika;
töö segakooriga;
vaimulik muusika;
vene muusika.

1.7. Mentorprogrammi oodatavad tulemused

- *spetsialistid saavad asjatundlikku nõustamist, omandavad uusi oskusi ning teevad selle tulemusena professionaalsemat tööd;*
- *ühthlustub ja tõuseb kollektiivide tase, avardub repertuaar ning toimub nii erialane kui ka isiklik areng.*
- *luuakse tingimused noorte juhtide ja uute liidrite väljakujunemiseks;*
- *motiveeritakse noori õppima ja töötama koori- ja puhkpillivaldkonnas;*
- *aitab võrdsustada eri regioonide võimalusi saada professionaalset koolitust;*
- *annab muusikaõpetajale võimaluse täiendada oma koori- või orkestrijuhtimisalaseid oskusi ning võimaluse saada pedagoogilist või vokaal- või instrumentaaltöö alast nõu;*
- *laulupidudel saab esitada kõrgel kunstilisel tasemel olevat repertuaari;*

- *dirigentide oskuste ja teadmiste parandamine võimaldab luua uusi kollektiive.*

2. Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts - Rahvatantsu ja rahvamuusika mentorprogramm

2.1. Rahvatantsu ja rahvamuusika mentorprogrammi eesmärk

Programmi eesmärk on tagada järjepidev ja mitmekülgne elukestev õpe vastavalt rahvatantsu ja rahvamuusika juhtide vajadustele ja nende töö spetsiifikale ning rahvatantsu ja –muusika valdkonna jätkusuutlik areng, mis on aluseks meie laulu- ja tantsupeotraditsioonile.

2.2. Valdkonna lühikirjeldus

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts (ERRS) on rahvatantsu- ja rahvamuusika liikumist koondav organisatsioon. ERRS on rahvatantsu ja -muusika harrastajate ning kollektiivide ja juhendajate vabatahtlik ühendus (keskselts), mis tegeleb valdkonna säilitamise, talletamise ja arendamisega.

Rahvatantsu valdkonnas tegutseb ca 1500 laste-, noorte-, neidude-, naiste- ja täiskasvanute kollektiivi ning folkloorirühma ligi 23 000 tantsijaga. Rahvamuusika valdkonnas tegutseb ligi 240 rahvamuusikakollektiivi, kus mängib koos üksikpillimeestega ca 2 000 muusikut.

Rahvatantsurühmade ja rahvamuusikute tegutsemise missiooniks on:

- aidata kaasa eesti rahvusliku identiteedi säilimisele ja arengule läbi eesti rahvatantsu ja rahvamuusika väärtustamise, säilitamise, arendamise, teadvustamise ja levitamise nii Eestis kui mujal maailmas.
- tegutseda aktiivselt UNESCO kaitse all oleva laulu- ja tantsupeoprotsessi kui Eesti ühe olulise kultuurimärgi säilimisel ja arendamisel.

Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsi ülesanneteks valdkonna hoidja ja arendajana on:

- rahvatantsu- ja rahvamuusikaõpetajate ja –harrastajate ühendamine ja esindamine ning valdkonna arendamine;
- riigi osalisel toel tegutseva tugistruktuurina võtta vastutus valdkonna protsessipõhise hoidmise ja arendamise eest;
- olla partneriks Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutusele (ELT SA) noorte ja üldtantsupidude korraldamisel ning laulu- ja tantsupeo protsessis osalevate kollektiivide tegevustoetuse

programmi rakendamisel.

- koostöös Rahvakultuuri Keskusega erinevate koolituspäevade ja seminaride korraldamine;
- rahvusvahelise koostöö arendamine erinevate rahvakultuuri organisatsioonidega.

2.3. Hetkeolukorra kirjeldus

Kahe viimase noortepeol ja üldpeol osalejate arve võrreldes on need oluliselt suurenenud (enam kui 25%). Sellele aitab kaasa kindlasti pidude maine oluline tõus. Tantsupeod on muutunud etendusteks, kuhu tahetakse tulla. Alates 2004. aastast on iga peo eel tantsurühmade tantsuoskusi hinnatud ning tulemused näitavad rühmade taseme tõusu. Selle üheks kindlaks aluseks on mentorprogramm, mille abil on võimalik õpetajaid koolitada. Rahvamuusika valdkonnas tegutseb palju üksikpillimehi, kellest osa on võimelised mängima erinevates rahvamuusika kollektiivides. Valdkond vajab pidevalt analüüsi ja hinnanguid sisulisele tegevusele. Kollektiivide juhid vajavad täiendkoolitust ning tagasisidet oma töö kohta.

Peole soovijaid rühmi tantsijaid:

2009	717	11382	
2014	905	13374	
kasv	188	1992	17,5%

Peol osalejaid rühmi tantsijaid:

2009	507	7226	
2014	654	9177	
kasv	147	1951	27 %

ERRS on tegelema aktiivselt kollektiivide juhtide oskuste ja teadmiste arendamisega. Alates 2007. a on ERRS-il õigus omistada rahvatantsu spetsialisti kutset. Hästi toimivad mitmed koolitused ja mentorprogramm, mille eesmärk on tõsta valdkonnas tegutsevate juhendajate kompetentse.

Valdkonna arengu seisukohast on oluline juhendajate ja teiste liikumises osalejate järjepidev koolitamine. Kõikidest tantsujuhtidest on erialase haridusega 39% ja 24% on läbinud erialase koolituse, kuid 37% juhtidest puudub erialane haridus või koolitused (alus: Laulu- ja tantsupeo register). Puudub piisavalt motiveeriv süsteem täiendkoolitusteks. Kutset antakse küll välja 2007. aastast, kuid siiani ei ole suudetud seda siduda õppekavadega ning tööandjad ei tunnusta alati omistatud kutset valikute tegemisel. Selle tulemusena on juhendajate oskused ebaühtlased, mis mõjutab ka kollektiivide taset.

Mentorprogrammi kaudu lahendatavad põhiprobleemid

- *mentorprogrammi kaudu on juhendajatel võimalik oma maakonda tellida vajadustele vastav koolitus;*
- *mentoril on koolitusel võimalus suhelda väiksema hulga inimestega, vastata küsimustele ning selgitada välja iga koolitusel osaleja võimalused ja vajadused;*
- *mentorkoolitus parandab kollektiivide taset ning aitab kaasa uute kollektiivide tekkele;*
- *mentorprogramm aitab võrdsustada regionaalseid võimalusi – kui suur osa spetsialiste on koondunud Tallinna, siis mentorprogrammi raames on võimalik kõigil maakondadel nende teadmisi ja kogemusi kasutada;*
- *ühtlustuvad juhendajate teadmised ja oskused ning paraneb analüüsivõime.*

2.4. Rahvatantsu ja rahvamuusika mentor on

- *erialase kõrgharidusega või läbinud erialase koolituse;*
- *valdkonnas tegev professionaal;*
- *metoodilist abi osutav õpetaja, metoodik ja nõustaja;*
- *kõrgel tasemel ning oma oskusi tõestanud teoreetik ja praktik.*

2.5. Tantsupeomentor ja pillipeomentor

- *Peomentor on mentornõukoja poolt kinnitatud ettevalmistatava peo kunstilise toimkonna liige.*
- *Peomentoriks saab olla ainult konkreetse peo liigijuht või kunstiline juht/pealavastaja ja tema assistendid.*
- *Peomentori ülesanne on konkreetse peo liigi arendamine, liigirepertuaari nõustamine, õpetamine.*

2.6. Rahvatantsu ja rahvamuusika mentorkoolituste võimalikud teemad

Rahvatantsu mentorkoolituste teemad:

- *autorilooming, lavatants;*
- *eesti rahvatantsu põhisammud ja terminoloogia;*

- erinevad treeningstiilid;
- kehakool, rütm ja koordineerimine;
- kompositsioon ja lavastamine;
- pärimustants, seltskonnatants;
- rahvapärilised (kalendritähtpäevad, kombed);
- rahvarõivaste kandmine;
- rahvatantsu ja rahvamuusika seosed;
- tantsukirjelduste koostamine ja lugemine;
- tantsuõpetuse metoodika;
- treeningtunni ülesehitus;
- töö kollektiiviga, selle analüüs ja juhi eetika.

Rahvamuusika mentorkoolituse teemad:

- erinevate pillide õpetus (viul, erinevad kanded, torupill, plokkflööti, kontrabass, rütmipillid, mandoliin, kitarr, löötpill, karmoška);
- erinevate (rahva)pillide valmistamine (rahvalikud puhkpillid, kanded);
- orkestri dirigeerimise alused ja rütmika;
- rahvamuusika ja –pillide ajalugu, etnomusikoloogia;
- rahvamuusika ja rahvalaul;
- rahvamuusika seadmine, orkestreerimine;
- rahvamuusika õpetamise metoodika;
- rahvamuusikaansambli loomine, juhendamine ja koosmäng;
- rahvatantsu ja rahvamuusika seosed.

2.7. Mentorprogrammi oodatavad tulemused

- juhid saavad asjatundlikku nõustamist, omandavad uusi oskusi ning teevad selle tulemusena professionaalsemat tööd;
- ühtlustub ja tõuseb kollektiivide tase, avardub repertuaar ning toimub nii erialane kui ka isiklik areng;
- luuakse tingimused noorte juhtide ja uute liidrite väljakujunemiseks;

- *motiveeritakse noori õppima ja töötama rahvatantsu ja rahvamuusika valdkonnas;*
- *juhid oskavad analüüsida oma tööd;*
- *perioodiliselt toimub valdkonna analüüs ning sisulised tegevused lähtuvad valdkonna arengu eesmärkidest.*

3. Eesti Harrastusteatri Liit - Harrastusteatri mentorprogramm

3.1. Harrastusteatri mentorprogrammi eesmärk:

Teatrikunsti traditsiooni hoidmine, säilitamine ja levitamine läbi eestikeelse, muukeelse ja murdekeelse teatri. Harrastajate teatrikunsti alaste oskuste ja võimete arendamine eesmärgiga tõsta harrastusteatri kunstilist taset ning teatrikunsti sotsiaalse funktsiooni tõhustamine, rikastades seeläbi paikkonna elukvaliteeti.

3.2. Valdkonna lühikirjeldus

Harrastusteatri valdkonnas tegutseb rahvakultuuri valdkondliku andmebaasi järgi kuni 400 harrastusteatri. Harrastusteatriks on: kooliteater, üliõpilasteater, täiskasvanute harrastusteater/näitering, nukuteater, õpetajate teater, vene keelne harrastusteater, puuetega inimeste teater.

Harrastusteatri tegutsemise eesmärgid on erinevad ja sõltuvad regiooniti kohalikest vajadustest ja võimalustest.

Eesti Harrastusteatri Liidu ülesanneteks valdkonna hoidja ja arendajana on:

- heal tasemel teatrikunstiga tegelemine, kultuurielamuse pakkumine oma paikkonnas (projektiteater ja repertuaariteater);
- oma loovoskuste ja –võimete ning isiksuse arendamine eneseteostuse ja loomingu kaudu.

3.3. Hetkeolukorra kirjeldus

Harrastusteatri valdkond vajab pidevalt analüüsi ja hinnanguid sisulisele tegevusele.

Maakonna tasand tunneb puudust nõustavast lavastajast – kunstilisest juhust - spetsialist-liidrist, kes tunneks valdkonda.

Keskselts jääb teatritele just sisulise (loomingulise) konsultatsiooni osas kaugeks.

Mentorprogrammi kaudu lahendatavad põhiprobleemid:

- harrastusteatri tase ühtlustub, on võimalik kasutada kunstiliselt huvitavamat repertuaari, mis omakorda mõjutab kohaliku kultuurielu kvaliteeti;
- harrastusteatri lavastajate oskused on ühtlustuvad ja arenevad, juhid saavad individuaalset

juhendamist ja konsultatsioone;

- *paraneb metoodiline nõustamine ning täiendkoolituse süsteem muutub järjepidevaks;*
- *paraneb ja tugevneb teatrijuhtide omavaheline koostöö;*
- *harrastajate ja professionaalide vahel tekib "ühine keel", mis edendab loomingulist koostööd.*

3.4. Harrastusteatri mentor

Mentor omab erialast kõrgharidust ja/või on läbinud erialase täiendkoolituse. Mentoriks võib olla erialaste kogemustega kutselise teatri või harrastusteatri valdkonnas tegutsev:

lavastaja;

näitleja;

tantsija;

koreograaf;

kunstnik (stsenograafia, valgustus, heli);

muusikaline kujundaja;

teatrijuht;

kutselise teatri tehniline töötaja või vastavate erialaste kogemustega töötaja.

3.5. Harrastusteatri mentorkoolituste võimalikud teemad

- *lavastamine (suunatud lavastajale): töö materjaliga (materjali analüüs, dramatiseerimine), töö näitlejaga (rolli lahendus), lavastuse kui terviku vormistamine (analüüs, tarastus, viimistlus);*
- *näitlejameisterlikkus (suunatud näitlejale ja lavastajale): näitleja treening (füüsiline, sõnaline ja psühholoogiline ettevalmistus), lavakõne (kõnetehnika alused, dialoog, töö tekstidega), lavaline liikumine (misanstseenid);*
- *lavastuse tehniline teostus (suunatud lavastajale ja kohalikule teatri tehnilisele personalile): teatrikujundus, valguskujundus, heli ja muusikaline kujundus, butafooria, rekvisiit;*
- *teatrimajandus (administreerimine, avalikud suhted, rahastamine).*

Koolitusi, konsultatsioone ja nõustamist saab tellida eraldi kooliteatritele, üliõpilasteatritele, täiskasvanute harrastusteatritele/näiteringidele (õpetajate teatritele), nukuteatritele, venekeelsetele

kooliteatritele ja harrastusteatritele, puuetega inimeste teatritele.

3.6. Harrastusteatrite mentorprogrammi oodatavad tulemused

- *kasvab harrastusteatrite tegevuse jätkusuutlikus;*
- *tõuseb harrastusteatrite kvalitatiivne tase (teatrikunst);*
- *avardab repertuaari valikuvõimalusi;*
- *suurendab ja julgustab kasutama erinevaid teatrivorme;*
- *regionaalsest aspektist lähtudes saavad harrastusteatrite näitlejad ja lavastajad asjatundlikku nõustamist, omandavad uusi oskusi ja teevad selle tulemusena professionaalsemat tööd;*
- *luuakse tingimused noorte juhtide ja uute liidrite väljakujunemiseks;*
- *kaudselt motiveeritakse noori õppima ja töötama valdkonna erialal.*

4. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit - Käsitöö mentorprogramm

4.1. Käsitöö mentorprogrammi eesmärk

Käsitöö mentorprogrammi eesmärgiks on toetada käsitöövaldkonna arengut, rahvuslike käsitöötraditsioonide edasikestmist ning vaimse kultuuripärandi hoidmist, aidates seeläbi kaasa eesti rahva ja kultuuri püsimajäämisele.

4.2. Valdkonna lühikirjeldus

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu (edaspidi ERKL) arengukavast tulenev eesmärk on väärtustada, arendada ja hoida paikkondlikke eripärasid arvestades rahvuslikke käsitöötraditsioone kui kultuurinähtust ja elatusallikat. ERKL-i kuulub 20 paikkondlikku käsitööühendust ja 14 erineva käsitöövaldkonna alaliitu. Toetajaliikmed on 43 käsitööga tegelevat väikeettevõtet. Tuginedes uuringule¹ on Eestis käsitöö ja pärandtehnoloogiaga tegelevaid ettevõtteid ja üksikisikuid kokku 496. Käsitöö on Eestis hinnatud ja kultuuripärandi hoidmine on au sees. UNESCO vaimse kultuuripärandi kaitse konventsiooniga ühinedes on Eesti võtnud kohustuse kaitsta ka traditsioonilisi käsitööoskusi.

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu ülesanneteks valdkonna hoidja ja arendajana on:

- väärtustada, arendada ja hoida paikkondlikke eripärasid arvestades rahvuslikke käsitöötraditsioone kui kultuurinähtust ja elatusallikat;
- rahvuslike käsitöötraditsioonide järjepidevuse säilitamine oma liikmete tegevuse kaudu;
- kultuuriloolaste, etnograafide ja käsitöömeistrite mõttejõu ja praktiliste oskuste ühendamine rahvakunsti propageerimisel ja viljelemisel;
- rahvakunsti ja käsitööd propageerivate materjalide ja õppekirjanduse kirjastamine;
- teabepäevade, näituste, demonstratsioonide, käsitöölaadade ja muude rahvakunsti propageerivate ürituste korraldamine;
- koostöö arendamine riigi-, teadus- ja kultuuriasutustega, ühiskondlike organisatsioonide ja üksikisikutega;

¹ Raagmaa, Garri jt. 2011 **Eesti pärandtehnoloogia ja käsitöösektori uuring**. Aruanne. Tartu-Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

- koostöö arendamine Põhjamaade ja Euroopa samasihiliste organisatsioonidega.

4.3. Hetkeolukorra kirjeldus

ERKL on ainus käsitöö valdkonda üle-eestiliselt hõlmav organisatsioon, mis põhineb suures osas vabatahtlikul tööel. ERKLi kuuluvate paikkondlike käsitööühenduste tase, kohalike käsitööliste kaasatus, käsitööesemete kvaliteet ja arendustegevused on ebaühtlased. Aktiivselt tegeletakse paikkondlike nõuandekodade võrgustiku loomisega, kus toimetaksid erialase ettevalmistusega spetsialistid ning oleksid ühtsed nõuded. Käsitööettevõtjate kaasamine ühenduste tegevusse on ebaühtlane ning käsitöö rolli loomemajanduse osana ei teadvustata piisavalt. Sisutegevuste ühtlustamiseks ja kvaliteedi tõstmiseks on vajalik käivitada erialaste koolituste programm, mis on suunatud paikkondlike käsitööühenduste juhtidele, ringijuhendajatele, õpetajatele ja ettevõtjatele.

Mentorprogrammi kaudu lahendatavad põhiprobleemid:

- käsitöövaldkonna (käsitöömeistrid, -ettevõtjad, harrastajad ja ühendused) koolitamine ja nõustamine saab olema kõikides paikkondades soovitud tasemel;
- traditsiooniliste käsitööoskuste säilimine ja edasiandmine on piirkonniti jätkusuutlik, luuakse süsteemne nõustamine ja toetus paikkondadele;
- käsitöö väikeettevõtjad ja käsitööõpetajad kaasatakse valdkonnapõhise nõustamise süsteemi.

4.4. Käsitöö mentorid

Mentor omab valdkonnaga seotud kõrg- või kutseharidust või erialast kutsetunnistust ja on läbinud kutsealaseid täiendkoolitusi.

Mentoriks on:

käsitöömeister;

käsitööettevõtja;

käsitööõpetaja;

käsitööteadur;

kunstnik;

etnoloog;

etnograaf;

kultuuriloolane.

4.5. Käsitöö mentorkoolituste võimalikud teemad

käsitööoskuste ja tehnikate uurimise ning õpetamise metoodika;

telgedel kudumine;

silmuskudumine;

heegeldamine ja teised pitsivalmistamise tehnikad;

tikkimine;

vööde ja paelte punumine;

nahatöö;

sepis;

ehtevalmistamine;

puutöö;

vanad ehitustraditsioonid;

kivitöö;

tohutöö;

kohalike käsitöötraditsioonide uurimise ja õpetamise metoodika;

rahvarõivaste komplekteerimise-, valmistamise- ja kandmise traditsioonid;

kohalike loodusmaterjalide kasutamine käsitöös;

loomemajandus käsitöö valdkonnas;

käsitöö tootearendus ja turundus.

4.6. Käsitöö mentorprogrammi oodatavad tulemused ja kaudne mõju

- *säilivad vanad käsitöötraditsioonid ja oskused;*
- *avanevad uued võimalused vaimse kultuuripärandi hoidmiseks ja säilitamiseks;*
- *toimib senisest kättesaadavam erialane nõustamine;*
- *paraneb käsitööalane ettevõtluskeskkond;*
- *motiveeritakse noori õppima ja töötama käsitöövaldkonnas;*
- *suureneb käsitööühenduste ja -harrastajate arv;*
- *turule jõuavad uued kvaliteetsed käsitöötooted.*